

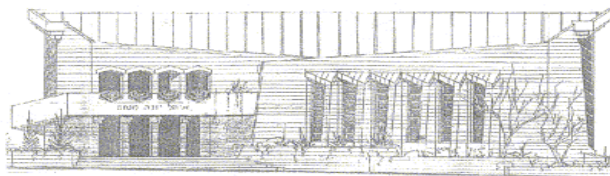
Ohel Yonah Menachem

Synagogue &
Community Center

Rabbi David Spektor

דוא"ל:

vaad@ohelyonah.com

אוהל יונה מנחם

בית כנסת
ומרכז קהילתי

הרב דוד ספקטור

אתר אינטרנט:

www.ohelyonah.com

דף מקורות לדרשת שבת הגדול תשס"ט בנושא:

מה נשתה הלילה הזה ?

מאת הרב דוד אברהם ספקטור

א. יין ומיץ ענבים בקדושת שביעית לארבע כוסות

1 הרמב"ם, שמיטה ז, יא:

"אוכלין ... ענבים עד הפסח של מוצאי שביעית".

2 הרמב"ם, שמיטה ויובל פרק ז, הלכה ג:

"היו לו פירות מרובין מחלקן מזון של סעודות לכל אחד ואחד ואסור לאכול אחר הביעור בין לעניים בין לעשירים..."

3 משנה מסכת שביעית פרק ט משנה ח:

"מי שהיו לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלק מזון של סעודות לכל אחד ואחד... רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור."

4 מאמר מרדכי (ס' טו, עמ' תפד, הרב מרדכי אליהו)

"מדברי הרמב"ם משמע שאין לאכול מהפירות לאחר הביעור ואפילו את אותם שלושת הסעודות... ולמעשה יש לסמוך על המתירים לאכול מהפירות לצורך מצות ארבע כוסות ולהשאיר ברשותו יין לליל הסדר לכל אחד מהמסובים שיהיה לו שיעור יין לארבע כוסות."
"אף אם לא הפקיר את היין" (מאמר מרדכי כא, טו).

5 תלמוד הירושלמי (ריש פרק ערבי פסחים פרק י', הלכה א, דף סט.):

"יוצאין ביין של שביעית".

6 הרמב"ם בפירוש המשניות:

"רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אין אוכלין אחר הביעור. והלכה כר' יוסי."

7 הרמב"ם, שמיטה ויובל פרק ז, הלכה ג:

"...ואם לא מצא אוכלין בשעת הביעור שורף באש או משליך לים המלח ומאבדן לכל דבר שמאבד."

8 שו"ת משפט כהן (ענייני ארץ ישראל) סימן פג (מרו הרא"ה קוק):

"...אין דעתי מסכמת לשריפה... אין דין שריפה ואיבוד כלל בפירות שביעית. אם-כן קם לך (יש לנו) איסור תורה (בפירות שביעית שכתוב בהם: 'לאכלה') 'לא להפסד'... גם איסור בל תשחית, גם-כן לאו מילתא זוטרתא היא (אינו דבר קטן)..."

9 פירוש הרמב"ן (ויקרא כה, ז)

א) "...ואין הענין שיהיו הפירות אחר זמן הביעור אסורין בהנאה ובאכילה ויהא מחויב לאבדם, ולא מנו חכמים במשנה (סוף תמורה) פירות שביעית לא מן הנשרפים ולא מן הנקברים."
ב) "אינו (איבוד) אלא שהוא צריך לבערם מרשותו ולהפקירם לעניים ולכל אדם."

10 תוספתא (מסכת שביעית פרק ח, הלכה ב ד):

"מי שיש לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלק מהן לשכניו ולקרוביו וליודעיו ומוציא ומניח על ביתו ואומר: 'אחינו בית ישראל כל מי שצריך ליטול יבא ויטול'. חוזר ומכניס לתוך ביתו ואוכל והולך עד שעה שיכלו."

11 הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי בספר השמיטה (עמ' מה, סעי' ח'):

"ומפקירם לפני שלשה מאוהביו."

12 תלמוד ירושלמי (מסכת שביעית פרק ט, הלכה ד', דף כו. עם תרגום ופירוש ידיד נפש):

א) "רבי יצחק בר רדיפה הוה ליה עובדא [פני משה: שהיה לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור] ...אתא (בא) שאל לרבי יאשיה. אמר ליה חמי לך תלתא רחמין [הבא שלושה ידידים שלך] ואבקרה קומיהון [והפקר את הפירות לפניכם ותוכל לזכות בהם]."

ב) "קפודקאי דציפורין [תושבי קפודקאי - הרב קהתי: אנשים קפדנים - שבאו לציפורין] שאלו לר' אימי: בגין דלית לאילין עמא רחם [מאחר ואין לנו אוהבים] ולא שאל שלם [ואין לנו אנשים הדורשים שלומנו] איך צורכה מיעבד ? [איך אנו צריכים לעשות ? הם חששו שאם יפקירו את פירותיהם, יבואו השכנים ויקחו אותם]. אמר לון (לנו): כד תחמון רגלא צלילא תהוון מפקין לה לשוקא ומבקרין ליה והזרין וזכין בה [כאשר תראו שכלתה רגל מן השוק, הוציאו את פירותיכם לשוק ותפקירו אותם ותחזרו ותזכו בהם]."

ג] "חזקיה אמר [לגבי דרך הביעור] מכיון שהתחיל באוצר, כמבוער הוא [כלומר, כשהגיעה שעת הביעור, אין בעל האוצר, בעל הפירות שבמחסן, חייב להוציא את כל הפירות לרשות הרבים ולהפקירם, אלא די בכך שיוציא מעט ויכריז שכל מה שבאוצר הוא הפקר]. "

13] שו"ת משפט כהן (ענייני ארץ ישראל) סימן פג: "לעניות דעתי צריך לכתב בפתקא שיפקיר כל אחד לזמן הביעור ויוכל לזכות אח"כ."

ב. הפקרה יין בקדושת שביעית אחרי זמן ביעור

14] רמב"ן ויקרא פרק כה פסוק ז "אם ענבם בביתו אחר הביעור כדי לאכלן, אסורין הם באכילה לגמרי... אפשר שהאיסור הזה מדבריהם הוא."

15] הרב עובדיה יוסף, ילקוט יוסף שביעית פרק כב, סעי' ט
א] סעי' ה: אם נזכר שלא הפקיר היין בליל הסדר, מותר להפקירו בליל הסדר.
ב] סעי' ט: אם עבר הפסח ולא הפקיר את היין של שביעית... אם שכח ועשה כן בשוגג או באונס, יפקיר גם אחר הפסח והיין מותר בשתייה
ג] הערה ט: כיון דשמיטה בזמן הזה דרבנן, יש לתפוס להקל במקום אונס ושכחה.

ג. הפקדת ויסקי בדיוטי-פרי בפסח

16] שולחן ערוך אורח חיים סימן תמ סעיף ד: "ישראל שהפקיד חמצו אצל ישראל חבירו אע"פ שקבל עליו הנפקד אחריות, עובר עליו (אף) המפקיד."

17] משנה ברורה סימן תמ ס"ק כ: "הנפקד ג"כ עובר אף שאינו שלו דהא קיבל עליו אחריות (מגניבה ואבידה) ויש לו שייכות בגוה (בו, בחמץ)..."

18] הרב משה פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (אורח חיים ח"א ס' קמט) ביום העצמאות, ה' אייר תשי"ז (1958): "בדבר החנונים שמוכרים חמצם ע"י הרב כנהוג והוא חשוד לעבור לסחור בחמץ בפסח ונוטל כל מה שצריך למכור בפסח מאלו החמץ שמכר ע"י הרב, פשוט שאין זה בטול על המכירה כי מצד תנאי המכירה להעכו"ם נכתב בשטר המכירה שמה שיטול יהיה כקונה אז מהעכו"ם ויצטרך לנכות מהסך שחייב לו העכו"ם וממילא אין כאן שום בטול על המכירה ומה שלא לקח, הוא של העכו"ם. ... ולכן ברור ופשוט שהמכירה קיימת וטוב עשה כתר"ה שהשתדל שימכרו חמצם."

19] הרב יוסף דב סולוביצקי (פניני הרב עמ' פד): "חנונים יהודים שמבקשים מאת הרב למכור את חמצם, כנהוג, וחשודים הם לסחור בחמץ בתוך הפסח... זה חוכא ואיטולא, שהרי מאחר שאנו יודעים שבדעתם להמשיך לעסוק במסחר החמץ שלהם כרגיל, הרי זו הוכחה שבאמת אין להם דעת להקנות את חמצם כלל, וחושבים בטעות ששטר ההרשאה זה ענין של צרמוניה (טקס) דתית."

ד. שפיכת יין בקדושת שביעית בעשרת מכות

20] הרמ"א (תעג, ז): "נוהגין לזרוק מעט מן הכוס באצבע כשמגיע לדם ואש ותמרות עשן, וכן כשמזכיר המכות דצ"ך עד"ש באח"ב בכלל ובפרט, הכל ט"ז פעמים."

21] מרן הרב אי"ה קוק בקונטרס אחרון (ס' כב) בספרו שבת הארץ "ראוי לעורר שאין למלא כוס הבדלה מיין של שביעית יותר ממדתו לסימן ברכה שנשפך ומאבד פירות שביעית, וכן בד' כוסות במנהג שפיכת היין בסימני דצ"ך."

22] שו"ת ציץ אליעזר חלק ו סימן לג: "הרי השפיכה שם הוא פחות מכשיעור, ואם-כן מוכח דדעת בעל שבת הארץ היא בפשיטות לאסור ההפסד אפילו פחות מכשיעור (רביעית), וגם אפילו במקום דסימנא ברכה ומנהגא דישראל."

ה. חמשת הלשונות של גאולה

23] העמק דבר (פ' וארא, שמות ו, ו)
א] "ישראל שהיו (במצרים) מגושמים בצורה ובדעת ונתעלו במשך (זמן) מועט עד שהגיעו להר סיני. והיינו ד' לשונות של גאולה. מתחלה והוצאתי אתכם ממצרים, שהוא עסק חומר לבנים, שיצאו מזה משעה שהגיעו למכת ערוב. ועדיין היו משועבדים לעבדות עד שהגיעו למכת ברד ועל זה כתוב והצלתי אתכם מעבדותם. הרי נתעלו עוד צלמם ודעתם לשבח. ועדיין היו תחת משרת המלוכה ודעת המלך עליהם. ובמכת בכורות הגיעו למעלת בני חורין. על זה כתוב וגאלתי אתכם. ואחר-כך העלה אותם הקב"ה למעלת ולקחתי אתכם לי לעם וקיימתי לכם לאלהים."

ב] "וקבעו לזכרון ארבעה כוסות, באשר שאין דבר מאכל ומשקה משנה תואר פניו ודעתו של אדם כמו שתיית יין המשמח לב ומטיב... וידעתם כי אני ה' אלהיכם. לשון חמישי של מעלה. שכל כך תעלו בדעת עד שתגיעו למדרגה של וידעתם היינו דביקות ודעת א-לוהים. והיה זה משעת מתן תורה ואילך."
ג] "זה הכוס הזה (החמישי) הוא מצוה (לכתחילה) ולא חובה."

24] דעת זקנים מבעלי תוספות (פ' בא, שמות יב, ח): "...כוס חמישי הוא כנגד והבאתי אתכם אל הארץ, שגם הוא גאולה. כמו שאומרים הבריות: עבד ששחררו רבו (אדונו) ומסר לו גביעו בידו, אם לא הביאו לבית דירתו, מה מועיל לו כל הטובה, כך גם, אם לא הביא הקב"ה אותם לארץ ישראל, מה מועיל להם היציאה של מצרים."